

การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา¹ The Leadership Development of Secondary School Students

ชัยศาสตร์ คเชนทร์สุวรรณ (Chaiyasad Kachensuwan)²

อัฉรธา วัฒนาณรงค์ (Achara Whattananarong)³

นรา สมประสงค์ (Nara Somprasonk)⁴

ราชนันย์ บุญธิมา (Rachan Boonthima)⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา 2) สร้างชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 988 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยัน ขั้นตอนที่ 2 สร้างชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ที่มีค่าไอเกนอยู่ในระดับสูงสุด เท่ากับ 18.257 แล้วนำมาสร้างเป็นชุดกิจกรรม และประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของชุดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การทดสอบไคสแควร์ และขั้นตอนที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรม โดยนำชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 30 คน ทำการวัดภาวะผู้นำของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบทีของกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อิสระกัน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวเทียบกับเกณฑ์ ($\mu = 3.50$)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความเป็นพลเมือง ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การบริหารจัดการ การมีวิจรรย์ญาณ การควบคุมตนเอง และการรู้จักตนเอง

¹งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์จากมหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีการศึกษา 2560, A Research study funded by graduate thesis grant of University of Phayao, in academic year 2017.

²นิสิตปริญญาเอกหลักสูตรการศึกษาดุสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา: Ph.D. Student in Education Administration, College of Management, University of Phayao. E-mail: chaiyasadk@gmail.com

³Ph.D., รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา: Ph.D., Associate Professor, College of Management, University of Phayao. E-mail: achara.wh@gmail.com

⁴Ph.D., รองศาสตราจารย์, อาจารย์พิเศษ, วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา: Ph.D., Associate Professor, Special Instructor College of Management, University of Phayao. E-mail: naranoy17@gmail.com

⁵ก.ศ., อาจารย์พิเศษ, วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา: Ph.D., Special Instructor College of Management, University of Phayao. E-mail: rachan_2012@hotmail.com

2) ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย ความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีดำเนินการ และการวัดและประเมินผล ชุดกิจกรรมประกอบด้วย 10 กิจกรรม ได้แก่ 1. การสร้างมิตรภาพ 2. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 3. การปรับตัว 4. การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ 5. การมีปฏิสัมพันธ์ 6. การจัดการความขัดแย้ง 7. การใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา 8. การกล้าเผชิญปัญหา 9. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และ 10. การยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง โดยชุดกิจกรรมได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3) นักเรียนมีภาวะผู้นำหลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

Abstract

The objectives of this study were 1) to investigate the leadership factors of secondary school students, 2) to develop an activity package for developing the leadership of secondary school students, and 3) to study the effectiveness of the developed activity package. The study was divided into 3 stages as follows; the first stage was to investigate the factors of secondary school student leadership. The samples were 988 students in the schools under the Office of Educational Service Area 2, in the academic year 2018, selected by a multi-stage random sampling method. Data were collected by using questionnaires and analyzed by frequency, percentage, exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis statistics. The second stage was to develop a leadership activity package on social interaction that had the highest Eigen value at 18.257. The activity package was evaluated the appropriateness and congruence by a panel of experts, using a Chi-Square Test. The third stage was to study the effectiveness of the developed activity package by implementing to 30 senior secondary school students at Triamudomsuksapattanakarn School. The student leadership was evaluated before and after the implementation of the developed activity package. Data were analyzed by using mean, standard deviation, and a t-test for dependent sample statistics. The students' satisfaction with the activities was evaluated and analyzed by using mean, standard deviation, and a t-test for one sample statistic ($\mu = 3.50$).

The results indicated as follows.

1) The leadership factors of secondary school students consisted of eight factors as follows: Social interaction, Citizenship, Responsibility, Working with others, Management, Critical thinking, Self-control, and Self-awareness.

2) The developed activity package consisted of significance, principle, objectives, contents, methods, and measurement and evaluation, in which there were 10 activities as follows: 1. building friendships, 2. living with others happily, 3. adaptation, 4. reasoning in decision making, 5. intelligence, 6. conflict management, 7. using technology to solve problems, 8. courage to confront problems, 9. acceptance of social changes, and 10. acceptance of the results of own actions. The developed activity package was verified that it was appropriate and congruence at a significant level of .01.

3) The students had higher level of leadership after using the developed activity package than before using the developed package at the significant level of .01. The students were satisfied with the activities at the highest level and higher than the set criteria at the significant level of .01.

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

Keywords: Leadership of secondary school student, Social interaction

บทนำ

การก้าวเข้าสู่สังคมยุค 4.0 ของประเทศไทยนั้นมีความต้องการผู้นำที่มีศักยภาพ และมีภาวะผู้นำที่ดีซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติให้ทันต่อการกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ในการพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยกำลังหลักสำคัญซึ่งเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีความพร้อมและมีพลังในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างสร้างสรรค์ไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Chareonwongsak, 2007) ซึ่งการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพและมีภาวะผู้นำนั้นจำเป็นต้องได้รับปลูกฝัง และพัฒนาให้ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพตั้งแต่วัยเด็ก (Ministry of Social Development and Human Security, 2017) ภายใต้ความคาดหวังในการเปลี่ยนแปลงของประเทศทั้งทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจให้เจริญรุดหน้า แต่ในขณะที่ระบบการศึกษาที่ใช้ในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการสร้างนักเรียนให้คิดตามมากกว่าคิดสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนชินกับการเป็นผู้ตามจนอาจทำให้นักเรียนส่วนมากขาดภาวะผู้นำ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่มีสมบูรณ์ โดยเฉพาะในนักเรียนที่มีความเป็นผู้นำควรได้รับการส่งเสริม เพื่อให้พวกเขากลายเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต โดยการพัฒนาไม่เพียงแต่เสริมสร้างเฉพาะบุคลิกลักษณะภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การแสวงหาความรู้เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ ความอดทนและความกล้าที่จะเผชิญต่อปัญหา และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนทักษะภาวะผู้นำที่สำคัญ (Panich, 2012)

โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการทางการศึกษาที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด จึงมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (Office of Education Council, 2017, p. 79) โดยมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา มีเหตุมีผลในการตัดสินใจ ปรับใช้กระบวนการทางความคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ความเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่นในการทำงาน มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนในยุคการศึกษา 4.0 ที่มุ่งเน้นความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ (Chindanurak, 2017, p. 16) ผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การประชุมสัมมนาผู้นำนักเรียน การฝึกอบรมทักษะผู้นำนักเรียนให้มีภาวะความเป็นผู้นำ การส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรม เกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและการปฏิบัติจากสภาพแวดล้อมจริง (Ministry of Education, 2009, pp. 20-22)

ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนยังมีข้อจำกัดด้านเวลา และสาระการเรียนรู้ที่มีมาก ชุดกิจกรรมเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีบทบาท และความสำคัญอย่างมากในการพัฒนานักเรียน โดยกิจกรรมเสริมที่มุ่งเน้นการพัฒนาตามจุดประสงค์ ตลอดจนการใช้สื่อที่หลากหลายตามความเหมาะสม ซึ่งส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะที่เกิดจากประสบการณ์ นอกจากนี้ชุดกิจกรรมยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้อีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประณิตา ทองพันธ์ สุซอรุณ วงษ์ทิม และวัลภา สบายยิ่ง (Thongpan, Wongtim & Sabaiying, 2019, pp. 79- 94) ที่รายงานว่าชุดกิจกรรมเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริม และพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนจากแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำต่างๆ และสร้างชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำที่ดี สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในฐานะเยาวชนที่จะเจริญเติบโตเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 52 โรงเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 54,707 คน (Office of the Basic Education Commission, 2018) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มีจำนวน 400 คน และที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีจำนวน 588 คน จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนด้วยเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และแบบโควตา (Quota Sampling)

2. ประชากรที่ใช้ในการหาประสิทธิผลของชุดกิจกรรม ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2,030 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้ชุดกิจกรรม ได้แก่ นักเรียนที่มีภาวะผู้นำอยู่ในตำแหน่งต่ำกว่าเปอเซ็นไทล์ที่ 25 จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ชุดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย ความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีดำเนินการ และการวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการจัดกิจกรรม 3 ชั้น ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป โดยใช้รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การระดมสมอง เกม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง และการอภิปรายชุดกิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรม 10 กิจกรรม ได้แก่ 1. การสร้างมิตรภาพ 2. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 3. การปรับตัว 4. การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ 5. การมีปฏิสัมพันธ์ 6. การจัดการความขัดแย้ง 7. การใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา 8. การกล้าเผชิญปัญหา 9. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และ 10. การยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของชุดกิจกรรมด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องของชุดกิจกรรม

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรมประกอบด้วย

2.3.1 แบบวัดภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีลักษณะเป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์ แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .389 - .852 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .927

2.3.2 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ขออนุมัติจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ดังนี้

1. เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

2. เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3. เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรม โดยทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา พร้อมด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล และทำการทดลองด้วยตนเอง

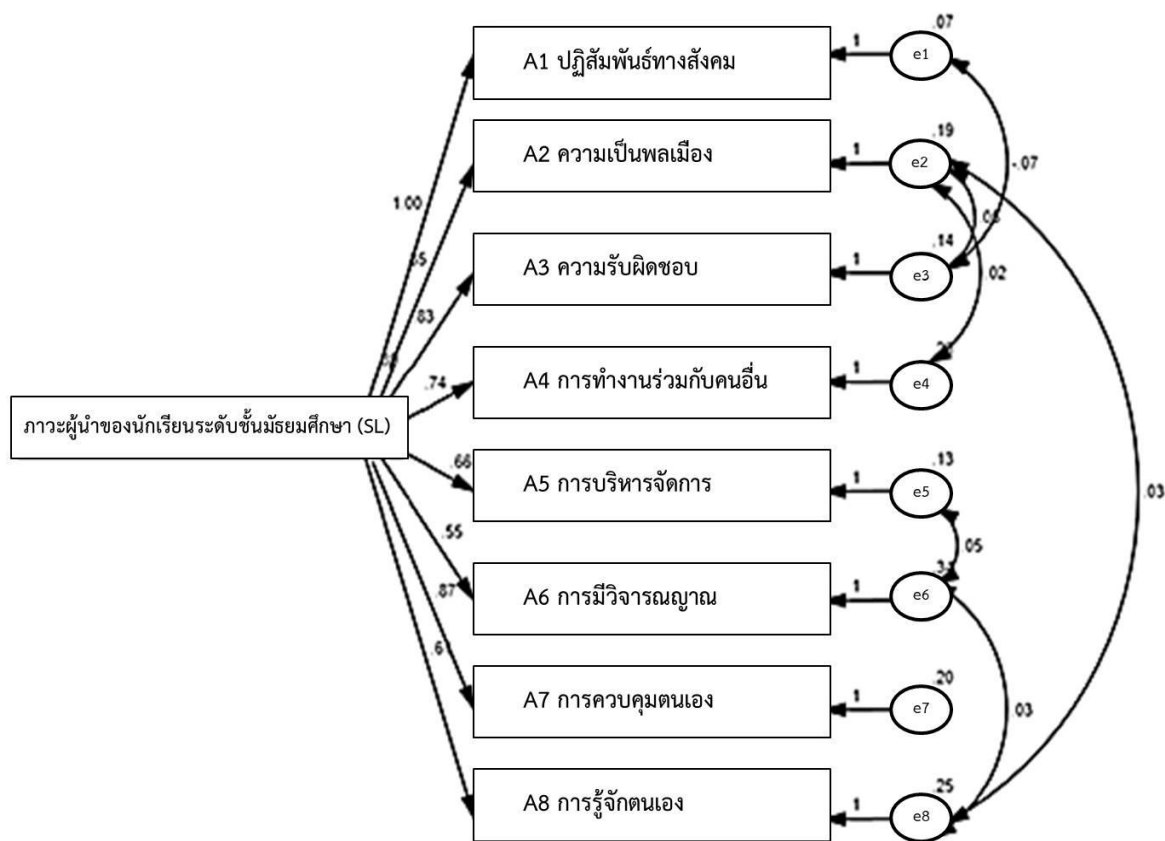
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียน ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)
2. การประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องของชุดกิจกรรม โดยใช้การทดสอบไคสแควร์
3. การศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรม โดยการศึกษาภาวะผู้นำของนักเรียนก่อนและหลังทำกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบภาวะผู้นำก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม โดยทดสอบทีของกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อิสระกัน (t-test for dependent sample) และการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว (t - test for one sample) เทียบกับเกณฑ์ ($\mu = 3.50$)

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (SL) มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (A1) องค์ประกอบที่ 2 ความเป็นพลเมือง (A2) องค์ประกอบที่ 3 ความรับผิดชอบ (A3) องค์ประกอบที่ 4 การทำงานร่วมกับผู้อื่น (A4) องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ (A5) องค์ประกอบที่ 6 การมีวิจรรย์ญาณ (A6) องค์ประกอบที่ 7 การควบคุมตนเอง (A7) และองค์ประกอบที่ 8 การรู้จักตนเอง (A8) โดยองค์ประกอบที่ 1 มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากมีค่าไอเกนส์สูงที่สุด เท่ากับ 18.257 ค่าความแปรปรวนร้อยละ 34.447 โดยทุกองค์ประกอบมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างข้อความในองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่า KMO มากกว่า .05 แสดงว่าข้อความในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันในขนาดที่เหมาะสม และเมื่อทดสอบค่า χ^2 ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ และทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากนั้นทดสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์กันในขนาดที่เหมาะสม โดยมีค่า KMO เท่ากับ .885 เมื่อทดสอบค่า χ^2 ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ โดยมีค่า χ^2 เท่ากับ 2724.394 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า มีค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 22.590 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ .990 ค่าดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ .975 และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ .032 แสดงว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

$$\chi^2 = 22.590, df = 14, p - \text{value} = .067, GFI = .990, AGFI = .975, RMSEA = .032$$

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

2. ชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มี 10 กิจกรรม ได้แก่ 1) การสร้างมิตรภาพ 2) การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 3) การปรับตัว 4) การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ 5) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 6) การจัดการความขัดแย้ง 7) การใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา 8) การกล้าเผชิญปัญหา 9) การยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และ 10) การยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง โดยชุดกิจกรรมมีองค์ประกอบ ได้แก่ ความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีดำเนินกิจกรรม และการวัดและการประเมินผล ผลการศึกษาความเหมาะสมและความสอดคล้องของชุดกิจกรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ชุดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีความเหมาะสมและความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยนำชุดกิจกรรมมาทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนมีภาวะผู้นำหลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และสูงกว่าเกณฑ์ ($\mu = 3.50$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 2) ความเป็นพลเมือง 3) ความรับผิดชอบ 4) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 5) การบริหารจัดการ 6) การมีวิจรรย์ญาณ 7) การควบคุมตนเอง และ 8) การรู้จักตนเอง โดยองค์ประกอบปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นองค์ประกอบที่มีค่าไอเกนส์สูงที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นคุณลักษณะภาวะผู้นำที่สำคัญที่สุดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนระดับชั้นมัศึกษากำลังอยู่ในช่วงวัยที่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวเองมากขึ้น ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวน้อยลง

และใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ทำให้นักเรียนจะค้นหาและสร้างเอกลักษณ์บุคคลเพื่อการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ดังนั้นการสร้างมิตรภาพและการทำความรู้จักกับผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดียิ่งขึ้น ทั้งนี้การที่นักเรียนจะได้รับการยอมรับในกลุ่มจะต้องมีความโดดเด่นมีปฏิภาณไหวพริบที่ดี กล้าเผชิญและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ดังที่สตอกดิลล์ (Stogdill, 1974, pp. 62-65) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีภาวะผู้นำจะสนใจกิจกรรมและงานสังคม สามารถเข้ากับคนทุกชั้นได้โดยไม่เคอะเขิน มีจิตวิทยาในการสนทนา ปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ และมีมารยาทสังคมที่ดี มีความเชื่อมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นโวกู (Nwogu, 2016, pp. 17-26) พบว่า การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งที่ท้าทายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนักเรียนที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้จากกลายเป็นคนเร่ร่อนหรืออาจเป็นอาชญากรได้

นอกจากนี้องค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ ความเป็นพลเมือง ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การบริหารจัดการ การมีวิจรรย์ญาณ การควบคุมตนเอง และการรู้จักตนเอง ก็ล้วนเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำนักเรียนที่สำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเป็นพลเมืองที่ดีจะส่งผลต่อด้านความรับผิดชอบและด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่ดี จะทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎและกติกาของสังคม ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเท่าเทียม ทำให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยในการทำงานจะต้องอาศัยความสามารถในการบริหารจัดการ และการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณใช้หลักเหตุและผลที่มีความเป็นไปได้ ในขณะที่การควบคุมตนเอง และการรู้จักตนเอง ก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความถูกต้องและเกิดความชัดเจนในการสื่อสาร มีสติ ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งการรู้จักตนเองยังทำให้รู้จักนิสัย และเท่าทันความคิดของตนเอง สามารถมองเห็นและสร้างโอกาสจากอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ก่อให้เกิดทัศนคติหรือมุมมองชีวิตในด้านดี ดังแนวคิดของ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (Thaewanarumitkul, 2016, pp. 39-40) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทั้งการยอมรับในความแตกต่าง การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การประนีประนอม และการทำงานร่วมกับคนอื่น เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสอนให้แก่นักเรียนเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และแนวคิดของ กุหลาบ ปุริสาร (Purisarn, 2018, p. 2) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์จะส่งผลต่อภาวะผู้นำ โดยจะทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงความรู้สึก รู้เท่าทันความคิด และไม่ปล่อยให้อารมณ์มาเป็นอุปสรรคในการทำงานของตน นอกจากนี้การมีทัศนคติที่ดี ยังส่งผลต่อการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education Thailand, 2009, pp. 6-7) ได้กำหนดให้นักเรียนมีสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ทักษะในการแก้ปัญหา การเลือกใช้วิธีการและเทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม และมีคุณธรรม เข้าใจความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความสามารถในการคิด มุ่งพัฒนาตนเองและประเทศ มีความเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย นกมล บุญญา และคณะ (Boonpa, Muenjaem, Markmee and Pongsriwat, 2019, p. 170) เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่สำคัญ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน 2) การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 3) ทักษะการสื่อสาร 4) การสร้างแรงจูงใจ 5) คุณธรรมและจริยธรรม 6) ความกล้า และ 7) การมองการณ์ไกล ในขณะที่งานวิจัยของ อัจฉรา ประเสริฐสิน (Prasertsin, 2015, p. 67) เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ควรพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน

2. ชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 10 กิจกรรม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประเมินว่ามีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุดกิจกรรมสร้างตามกระบวนการทางวิชาการ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์เนื้อและความคิดรวบยอด กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม จัดเตรียมสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม ตลอดจนการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์ ตามแนวคิด วิชัย วงษ์ใหญ่ (Wongyai, 1982, pp. 134-137) และ จันทร์จิรา รัตนไพบูลย์ (Rattanapaiboon, 2006, p. 48) ที่กล่าวว่า การสร้างชุดกิจกรรมจะต้องศึกษาเนื้อหาที่จะนำมาสร้างชุดกิจกรรมว่าจะมุ่งเน้นให้เกิดความรู้เรื่องใดกับผู้เรียน จากนั้นกำหนดหัวข้อและความคิดรวบยอดแล้ว กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดประสงค์ ทั้งนี้จะต้องเตรียมสื่อและวัสดุที่กำหนดไว้ในชุดกิจกรรมให้เรียบร้อย รวมไปถึงออกแบบการวัดและการประเมินผลที่เหมาะสมกับกิจกรรมด้วย เช่นเดียวกับ

กระบวนการออกแบบกิจกรรม 5 ขั้นตอน ตามรูปแบบ ADDIE (Piskurich, 2015) ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น วิเคราะห์สภาพผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ 2) ขั้นตอนการออกแบบ (Design) เป็นขั้นตอนการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ตามแบบแผน หรือการเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการพัฒนา (Development) เป็นขั้นตอนการพัฒนากิจกรรมตามที่ได้ออกแบบไว้ และจัดเตรียมสื่อที่จะใช้ประกอบการทำกิจกรรมให้เรียบร้อย 4) ขั้นตอนนำไปใช้ (Implementation) เป็นขั้นตอนนำชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายตามวิธีการที่ได้วางแผนไว้ และ 5) ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) คำนวณวิจัยของ ปรียะดา ภัทรสังจธรรม (Phattarasatjatam, 2016, pp. 6-17) พบว่า แบบจำลองการสอนตามรูปแบบ ADDIE สามารถพัฒนาการคิดแบบ เมตาคognition ของนักศึกษาได้ ซึ่งการพัฒนากระบวนการคิดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางปัญญาจะส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพและผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิที่สูงขึ้นได้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมใช้กระบวนการกลุ่มที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบการอภิปราย การระดมสมอง เกม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน และกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนพรณ จิรารักษ์ (Jirarak, 2016, pp. 81- 82) เรื่อง การเสริมสร้างภาวะผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ชุดกิจกรรมฝึกอบรมภาวะผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม 5) สื่อประกอบ และ 6) การวัดและประเมินผล โดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การประชุมกลุ่มย่อย และการใช้กิจกรรมนันทนาการ

3. ผลการศึกษาประสิทธิผลของชุดกิจกรรม พบว่า ภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาหลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของชุดกิจกรรมที่ชัดเจน และจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก ได้เรียนรู้เกิดประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติ ทั้งนี้หลังทำกิจกรรมใช้การอภิปรายด้วยคำถามแบบ RCA ทำให้นักเรียนได้สะท้อนผลการปฏิบัติการ เชื่อมโยงและสรุปความคิดรวบยอดเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ ดังที่ สุนทร สินธพานนท์ (Sintapanon, 2019) ได้กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ต้องเริ่มการจัดการเรียนรู้ด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลายใช้กระบวนการและเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตได้ และการใช้เทคนิคคำถาม RCA เพื่ออภิปรายหลังสิ้นสุดกิจกรรม จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ กับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลกับผู้เรียนอย่างแท้จริง (Jongnimitsaphon and Worranatsudatip, 2013, p. 5) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนพรณ จิรารักษ์ (Jirarak, 2016, p. 77) เรื่อง การเสริมสร้างภาวะผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ผลการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำนักเรียน หลังทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก

สำหรับผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการดำเนินการผู้วิจัยได้จัดเตรียมสถานที่ และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม มีการวัดและการประเมินผลที่ชัดเจน มีการใช้สื่อเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และทำให้นโยบายสาระของกิจกรรมมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ส่วนด้านวิทยากร พบว่า วิทยากรมีความรู้ความเข้าใจสาระสำคัญของกิจกรรม สามารถใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมได้ มีการเตรียมความพร้อมและดำเนินการกิจกรรมด้วยตั้งใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของกิจกรรมและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นักเรียนมีความพึงพอใจต่อความรู้ที่ได้รับ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้หลังเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ กานต์ธีรา ปัญจะทองคำ (Panjathongkome, 2014, p. 162) ได้รายงานผลการประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาว่าเป็นเพราะกิจกรรมมีความหลากหลายและส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ มีการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมที่เหมาะสม เนื้อหาสาระของแต่ละกิจกรรมมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีการจัด

สถานที่ และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างทั่วถึง ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรกำหนดการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาให้เป็นนโยบาย และพันธกิจของสถานศึกษา กำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการที่เพียงพอ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ควรจัดประชุมผู้บริหาร ครูและบุคลากรเพื่อสร้างความตระหนักในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน

3. โรงเรียนควรพัฒนาและสนับสนุนหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน

4. ควรส่งเสริมการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำทั้งในกลุ่มนักเรียนปกติ และในกลุ่มผู้นำนักเรียน เช่น คณะกรรมการนักเรียน หรือหัวหน้าห้องเรียน โดยอาจจัดกิจกรรมในรูปแบบของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ค่ายพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมนุม / ชมรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เช่น ด้านสภาพครอบครัว ด้านสภาพการศึกษา และด้านสภาพแวดล้อม เป็นต้น

2. ควรสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในด้านองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ ด้านความเป็นพลเมือง ด้านความรับผิดชอบต่อ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีวิจารณญาณ ด้านการควบคุมตนเอง และ ด้านการรู้จักตนเอง

3. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนที่หลากหลาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

4. ควรศึกษาประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของชุดกิจกรรม ในมิติของการรับรู้ถึงประโยชน์ ทศนคติ และความตั้งใจในการใช้ชุดกิจกรรม โดยใช้รูปแบบการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model)

5. ควรทำการศึกษาวิจัยระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ต่อเนื่อง

6. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเชิงลึก (Deep Study) เช่น การศึกษาปัจจัยที่ทำให้บุคคลที่มีภาวะผู้นำประสบความสำเร็จ หรือบุคคลที่มีภาวะผู้นำที่เป็นแบบอย่างได้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Boonpa, Noppadal, Muenjaem, Samnao, Markmee, Ketmanee, & Pongsriwat, Suthep. (2019). Leadership development in 21st century for high school leader. *Sripatum Chonburi Journal*, 16(2), 163-174. Retrieved June 1, 2020, from <https://www.east.spu.ac.th/journal/booksearch/upload/1902-Noppadol.pdf> (In Thai)
- Chareonwongsak, Kriengsak. (2007). *Leadership can be created in youth*. Retrieved June 1, 2020, from <http://www.kriengsak.com/node/548> (In Thai)
- Chindanurak, Taweesak. (2017). Teachers and students in Thailand Education 4.0. *Electronic Journal of Open Distance Innovative Learning*, 7(2), 14-29. Retrieved June 1, 2020, from https://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/16_2_603.pdf (In Thai)
- Ministry of Education Thailand. (2009). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand. (In Thai)

- Ministry of Social Development and Human Security. (2017). *Master Plan on Developing Thai People's Potentials by Age Group A.D. 2018 –2036*. Retrieved June 1, 2020, from https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/article_attach/21617/21324.pdf (In Thai)
- Nwogu, V. C. (2016). Parenting styles and social interaction of senior secondary school student in IMO state, Nigeria. *International Educational Applied Scientific Research Journal*, 1(1), 17-26.
- Office of Education Council. (2017). *The National Scheme of Education B.E. 2560-2579 (A.D. 2017-2036)*. Bangkok: Prig Whan Graphic. (In Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2018). *The Education Management Information System: EMIS*. Retrieved June 1, 2020, from http://data.bopp-obec.info/emis/student.php?Area_CODE=101702&Edu_year=2561 (In Thai)
- Panich, Vicharn. (2012). *The way to create learning for students in 21st century*. Bangkok: Sodsri Saritwong Foundation. (In Thai)
- Panjathongkome, Kanteera. (2014). *The development of leadership training curriculum for higher secondary school students* (Master's thesis). Thepsatri Rajabhat University, Lopburi, Thailand. (In Thai)
- Phattarasatjatum, Preeyada. (2016). Instructional System Design (ISD) by ADDIE model: The development of metacognition of nursing students. *Journal of Education Silpakorn University*, 13(2), 6-7. Retrieved June 1, 2020, from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/91791/71983> (In Thai)
- Piskurich, G. M. (2015). *Rapid instructional design: learning ID fast and right* (3rd ed.). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Prasertsin, Ujsara. (2015). Needs assessment for developing the eight desired characteristics of secondary school students. *The Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University*, 8 (2), 56-68. (In Thai)
- Purisarn, Kularb. (2018). The guidelines on emotional quotient towards effectiveness leaders in 21 century. *College of Asian Scholars Journal*, 8 (1), 1-9. (In Thai)
- Rattanapailoon, Janjira. (2006). *Developing environmental conservation camp activity packages on environment conservation for the fourth key stage students* (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand. (In Thai)
- Jirarak, Tassanapan. (2016). The development of training curriculum enhancing leadership of students in secondary school under the office of SakonNakhon Provincial Educational Service Area 1. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 13(63), 77-84. Retrieved June 1, 2020, from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/81824/65044> (In Thai)
- Jongnimitsataphon, Phetcharat, & Worranatsudatip, Napapohn. (2013). The R-C-A question techniques and life skills development. *Journal of Education Khon Khen University*, 36(2), 1-5. Retrieved June 1, 2020, from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/view/49956/41353> (In Thai)
- Sintapanon, Sukon. (2019). *Various teaching methods for the development of Thai youth quality*. Bangkok: 9119 Technic Printing Limited Partnership. (In Thai)
- Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of leadership: A survey of theory and research*. New York: Free Press.
- Thaewanarumitkul, Prinya. (2016). *Civic education*. Bangkok: Nanmeebooks Publication. (In Thai)
- Thongpan,Pranita, Wongtim, Sukaroon, & Sabaiying, Wunlapa. (2019). The effects of guidance activities package to develop desirable characteristics of prathom suksa III students at La-or Utis Demonstration School, Suan Dusit University in Bangkok Metropolis. *Suan Dusit Graduate School*

Academic Journal, 15(1), 79-94. Retrieved June 1, 2020, from <http://www.graduate.dusit.ac.th/journal/index.php/sdujournal/article/view/111/630> (In Thai)

Wongyai, Wichai. (1982). *Curriculum development and new teaching approach* (3rd ed.). Bangkok: Thanet Wong Printing. (In Thai)